

Ocenić bank

• MAŁGORZATA ZALESKA

NA POZĄTKU STYCZNIA BIEŻĄCEGO ROKU GENERALNY INSPEKTORAT NADZORU BANKOWEGO (GINB) PRZESŁAŁ DO BANKÓW DOKUMENT ZATYTUŁOWANY „SYSTEM OCENY PUNKTOWEJ BANKÓW”

Przesłana metodyka, w stosunku do wcześniej obowiązującej, została rozbudowana przede wszystkim o ocenę obszaru ryzyka operacyjnego podejmowanego przez banki. Dokument ten nawiązuje tym samym do konieczności uwzględnienia w polskim systemie nadzorczym regulacji Nowej Umowy Kapitałowej (NUK)/Dyrektywy CRD. Wspomnieć należy, że w Polsce proces wdrożenia regulacji NUK/CRD, podobnie jak w kilku innych krajach, jest opóźniony. Jako dyskusyjne można uznać wdrożenie zasad oceny zarządzania ryzykiem operacyjnym bez wcześniejszego określenia w prawodawstwie jak ma być ono mierzone i zabezpieczane w bankach.

ZASADY OCENY

Zmodyfikowany system oceny banków obowiązuje począwszy od inspekcji kompleksowych przeprowadzanych 31 grudnia 2006 r., a pismo informujące banki o nowym systemie oceny datowane jest na 8 stycznia 2007 r. Dyskusyjne jest wprowadzenie zasad oceny banków bez wcześniejszego poinformowania o nich zainteresowanych.

Zmodyfikowana ocena banku oparta została na analizie ośmiu cząstkowych składników dotyczących działalności i sytuacji finansowej banku, tj.:

- jakości aktywów,
- płynności,
- ryzyka stopy procentowej,
- ryzyka operacji walutowych,
- ryzyka operacyjnego,
- wyniku finansowego,
- kapitału,
- zarządzania.

Oceny nadawane obszarom: wynik finansowy, kapitał i zarządzanie przekładają się automatycznie na konkretną ocenę punktową, natomiast dla każdego z obszarów ryzyka nadawane są odrębne oceny opisowe. Punktowe oceny cząstkowe oparte są na analizie ilościowej i jakościowej. Uwzględnienie w ocenie kryteriów o charakterze jakościowym jest istotne, przy czym zwrócić należy uwagę na subiektywność tego rodzaju ocen.

KRĄG ODBIORCÓW

Końcowa ocena punktowa przyznawana jest według skali od 1 do 5. Najwyższą oceną jest 1 i oznacza prawidłowe działanie banku oraz właściwe zarządzanie ryzykiem. Natomiast 5 jest oceną najgorszą wskazującą, że w działalności banku zidentyfikowano zagrożenia, które mogą stanowić zagrożenie jego wypłacalności.

Przyznane bankowi oceny są ostateczne i nie podlegają negocjacjom. Oceny przekazywane są do wiadomości banku i mogą być ujawnione jedynie: członkom rady nadzorczej banku, biegłemu rewidentowi banku, bankowi zrzeczającemu bank, w którym przeprowadzono inspekcje, powiernikowi i jego zastępcy, Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu. W świetle rozwiązań NUK/CRD, zwłaszcza trzeciego filara, który wskazuje na potrzebę zwiększenia zakresu informacji, zastanowić się należy czy krąg odbiorców wyników oceny banków nie powinien być szerszy niż wyżej wskazany. Dobra ocena działalności banku poprawia bowiem jego pozycję rynkową, przy czym z drugiej strony podanie informacji o bardzo złej ocenie jakiegoś banku może wywołać zachwianie zaufania do banku i do systemu bankowego, co nie jest pożądane. Można zatem odnieść wrażenie, że autorzy dokumentu nie przywiązują istotnej wagi do rozwiązań zaproponowanych w trzecim filarze NUK, który jest tak samo ważny jak dwa pozostałe.

CEL

Zgodnie z zapisami zawartymi w analizowanym dokumencie, celem przyznawania ocen punktowych jest dostarczenie

FOT. ARCHIWUM

MAŁGORZATA ZALESKA

kierownictwu nadzoru bankowego i kierownictwu banku syntetycznej oceny, uzasadniającej występujący w działalności banku poziom ryzyka oraz identyfikującej jakość zarządzania tym ryzykiem. Ponadto w dokumencie zostało napisane, że ocena punktowa banku jest punktem odniesienia zarówno dla procesu analizy z za biurka, jak i procesu inspekcji na miejscu. Biorąc pod uwagę zakres oceny oraz wielowątkowość i szczegółowość ocen poszczególnych obszarów wydaje się, że ocena powinna być odniesiona tylko do inspekcji w siedzibie banku, gdyż trudno jest przykładowo odnieść się do oceny procesu bieżącego zarządzania w banku, jakości zarządzania ryzykiem czy jakości zabezpieczeń z za biurka nadzorcy. Być może pewnym rozwiązaniem byłoby określenie odrębnego zestawu kryteriów będących punktem odniesienia dla procesu analizy z za biurka i innego zestawu kryteriów odnoszących się do procesu inspekcji na miejscu. Proces analizy z za biurka powinien odnosić się przede wszystkim do analizy sprawozdawczości bankowej i norm nadzorczych. Analiza taka przyniesie pożądane efekty, jeśli dane przesyłane przez banki do nadzoru będą rzetelne i będą wiarygodnie oddawały obraz banku. Proces oceny w siedzibie banku może zostać wzbogacony

o ocenę wybranych elementów zarządzania ryzykiem. Zastanawiające jest przy tym czy możliwe jest kompleksowe i wiarygodne dokonywanie oceny zarządzania bankiem, w tym ryzykiem z zewnątrz. W zasadzie nadzór może oceniać przede wszystkim przestrzeganie prawa przez banki, w tym wymogów nadzorczych oraz ich sytuację finansową, będącą efektem m.in. umiejętności zarządzania ryzykiem bankowym. Odnosząc się do przestrzegania norm nadzorczych przez banki wskazać należy na istotny zapis analizowanego dokumentu, zgodnie z którym bank otrzymuje 3 punkty w ocenie końcowej jeśli m.in. narusza przepisy prawa, zarządzanie ryzykiem nie jest w pełni dostosowane do wielkości, złożoności i rodzajów ryzyka, na jakie narażony jest bank, ale wymogi ostrożnościowe

nych. Zastanowić się można czy kryteria oceny nie powinny być jeszcze bardziej zróżnicowane, np. uwzględniać specyfikę funkcjonowania banku państwowego (BGK), czy banków zrzeszających. Wspomnieć należy przy tym, że analizowany dokument stwarza takie możliwości, gdyż pozostawia inspektorowi swobodę dokonywania ocen.

OCENA RYZYKA

Zaproponowana ocena poziomu ryzyka podejmowanego przez banki jest dyskusyjna. Można stwierdzić, że podejmowanie ryzyka przez banki oceniane jest negatywnie, a przeciw właśnie na zarządzaniu ryzykiem polega działalność bankowa. Już samo stosowanie w dokumencie sformułowania „apetyt banku na ryzyko” wydaje się niefortunne. Zgodnie

Wątpliwości budzą także niektóre określenia zaprezentowane w analizowanym dokumencie. Po pierwsze, ocenie poddawana jest zgodnie z zapisem jakość aktywów, a zakres analizy wskazuje, że oceniane są słusznie również zobowiązania pozabilansowe. W miejsce kryterium jakości aktywów wskazane jest zastosowanie kryterium jakości aktywów i zobowiązań pozabilansowych. Po drugie, zasugerować można, żeby w miejsce sformułowania „ustawowe wskaźniki” koncentracji kapitałowej i wiarygodności wprowadzić zapis koncentracji zaangażowań, z uwagi na szeroki zakres limitów koncentracji. Po trzecie, przy ocenie poziomu ryzyka kredytowego zaprezentowanym w analizowanym dokumencie system rezerw celowych odniesiono tylko do należności, a tymczasem są one tworzone na ekspozycje kredytowe, tzn. należności i udzielone zobowiązania pozabilansowe. Po czwarte, dyskusyjny jest zakres ryzyka operacyjnego przyjęty w analizowanym dokumencie. Przy określaniu wrażliwości banku na wspomniane ryzyko mają być brane pod uwagę m.in. zmiany strategii, a tymczasem zgodnie z przyjętą przez Komitet Bazyjski definicją ryzyka operacyjnego nie obejmuje ono ryzyka strategicznego. Po piąte, w dokumencie przyjęto, że bank otrzymuje ocenę 1 (najwyższą), jeżeli poziom kapitału w pełni zabezpiecza ryzyko związane z działalnością banku. Wydaje się, że w dokumencie należy doprecyzować rodzaj kapitału, a ponadto wątpliwe jest stwierdzenie, że kapitał może w pełni zabezpieczać ryzyko. Po szóste, w dokumencie wskazano, że jeżeli bank otrzymuje ocenę 5 (najgorszą) niezbędna jest zmiana zarządu banku lub wprowadzenie zarządu komisarycznego. Wydaje się, że katalog niezbędnych zmian rozszerzyć można o zmianę członków rady nadzorczej banku.

Opracowywanie i modyfikowanie systemu oceny banków przez nadzór jest pożądane. Nie należy dążyć do obejmowania oceną wszystkich aspektów działalności bankowej, zwłaszcza tych elementów, których ocena przez nadzór jest utrudniona lub wręcz niemożliwa z punktu widzenia zewnętrznego podmiotu. •

Autorka jest profesorem, kierownikiem Zakładu Regulacji Instytucjonalnych i Analiz Bankowych w katedrze bankowości SGH

JAKO DYSKUSYJNE UZNAĆ TRZEBA WPROWADZENIE ZASAD OCENY BANKÓW BEZ WCZEŚNIEJSZEGO POINFORMOWANIA O NICH ZAINTERESOWANYCH

są spełnione. Słusznie zauważono zatem, że bank może mieć spełnione wymogi nadzorcze, a jego działalność może budzić wątpliwości.

OCENIAJĄCY I KRYTERIA

Zakres i wielowątkowość zaproponowanej oceny stawia przed nadzorem bardzo ambitne zadania. Inspektorzy, aby sprostać takiej ocenie w sposób profesjonalny powinni posiadać głęboką wiedzę oraz doświadczenie w praktyce bankowej, a w zasadzie powinni posiadać kwalifikacje do zarządzania bankiem na najwyższych stanowiskach. Przeprowadzenie tak kompleksowej i wielowątkowej oceny jest pracochłonne i inspekcje muszą przez to trwać długo, co powoduje jednocześnie odciąganie pracowników banków od bieżącej pracy. Można postawić pytanie czy inspektor z zewnątrz jest w stanie „prześwietlić” szczegółowo duży bank, o złożonej strukturze organizacyjnej, oferujący skomplikowane produkty i usługi bankowe. Szczególne zasady oceny zostały w dokumencie przewidziane tylko w odniesieniu do banków hipotecz-

z przyjętymi w dokumencie kryteriami najlepszą ocenę otrzymuje bank, który charakteryzuje się niskim poziomem ryzyka, np. w odniesieniu do ryzyka stopy procentowej minimalizuje „apetyt na ryzyko”, oferuje proste produkty i skala jego działalności handlowej jest nieznacząca, a w przypadku określenia poziomu ryzyka operacyjnego – bank, który oferuje typowe produkty i usługi bankowe oraz wolumen realizowanych transakcji jest stosunkowo mały, a ponadto bank, który nie świadczy usług bankowości elektronicznej lub skala tych usług jest mała, ewentualnie ograniczona do usług typu home banking. Tymczasem można domniemywać, że bank który będzie starał się podejmować ryzyko na bardzo niskim poziomie i oferować proste produkty nie będzie bankiem charakteryzującym się wysoką rentownością, a jednocześnie będzie bankiem, który może nie sprostać współczesnym oczekiwaniom klientów i konkurencji na rynku finansowym. To zaś może doprowadzić w konsekwencji do problemów finansowych i wzrostu ryzyka funkcjonowania banku.